

Hezreti Isa haçan doguldy?

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 21 января, 2025

Hezreti Isa haçan doguldy? HEZRETI ISA HAÇAN DOGULDY?

Rim Papasynyň «Isanyň çagalygy» atly täze ýazan kitaby Hezreti Isanyň haçan doglandygy baradaky hemişe dowam edip gelýän jedelleri hasam gyzyşdyrды.

Taryhy we dini çeşmelerde bu barada hiç hili maglumat duş gelmeýär. Hezreti Isanyň ne doglan günü, ne-de doglan ýyly bellidir.

Muňa garamazdan 24-25-nji dekabır gijesi bolan Noel gijesini Hezreti Isanyň doglan günü diýip hasap edilýär. Bu sene Papa Gregoriniň rejeleşdiren kalendaryna eýerýän katolik, protestant, sürýany we rumlylarda kabul edilen senedir.

Russiýanyň, Balkan ýurtlarynyň we ermeni buthanalary Noeli

6-7-nji ýanwar gijesinde garşyлаýar. Çünki olar Ýuliyý Sezaryň ulanan Iýul kalendaryna eýerýärler.

Iki kalendarýň arasynda 13 gün tapawut bar. Dabaralar 24 gün (ermenilerde 50 gün) öňünden başлаýar. Şol günler berhiz tutulýar.

Mitradan Noele çenli gadymy rimliler gys möwsümünde Günün howrunyň peselmegine gynanç bildirýän ekenler. Olar günün uzap başlan wagty bolan 25-nji dekabir gününde Günün bendilikden halas bolmagynyň şanyna köpçülikleýin we azgynçylykly ahlaksyz şowhun-dabaralary gurnapdyrlar.

Şol gün Ýagtylygyň hudaýy Mitranyň doglan günüdür. Däbe öwrülen bu edim-gylymyň täsiri bilen ilkinji hristianlar buthana girenlerinde-de Güne salam bererdiler.

Rim imperatory Konstantiniň döwründe 25-nji dekabir Hezreti Isanyň doglan günü hökmünde gutlandy. 354-nji ýylda Rim arhiýepiskopy Liberiusyň karary bilen bu baýramçylyk resmileşdirildi. Şeýlelikde gadymy paganistik adatlaryň ýene biri «Isa biziň Güneşimiz» şygary astynda hristianlaşdy. Munuňam üstesine adamlaryň aglabasynyň daýhançylyk we balykçylyk bilen meşgullanandygyny nazara tutsak, onda Noeliň gysda bellemegi has göwnemakul görünýär. 597-nji ýylda bu gijä Hristmass/Noel ady berilýär. Hrist – Isa pygamberiň adydyr. Bu söz grekçe «halasgär» manyny berýän «hyristos» sözünden gelýär. «Mass» – bu «bedene aralaşmak» diýmekdir. Fransuzça «Noel» balsa, latyn dilindäki «nativitatis/natalis» sözünden gelip çykýar.

525-nji ýylda Rim papasy Dionis Hezreti Isanyň şol wagta çenli belli bolmadyk doglan gününü 754-nji Rim ýyly diýip yglandy. Bu bolsa milady ýyl hasabynyň 1-nji ýylyna deň gelýär. Edepsizlik bolmasyn diýip (ýa-da şol wagt Ýewropada 0-yň nämedigini bilmeýändikleri üçin) 0 (nol) ýyly taşlanyp hasaplanypdyr. Häzirki Rim papasy Kepleriň teoriýasy göz öňüne tutulanda, munuň 6-7 ýyl has öň bolup biljekdigini aýdýar.

Injilde aýdylmagyna görä, asmanda uly bir ýylldyzyň doglandygyny gören we muny beýik bir adamyň dünýä inmegi bilen baglanyşdyran eýranly münneçjimler Ierusalime gelip, Hezreti Isany sallançakdaka görüp gidipdirler.

Miladydan 6-7 ýyl öň 25-nji mart günü Ýupiter we Saturn planetalary zodiak guşagynda gabat gelşipdi. Münneçjimleriň gören hadysasy şu bolsa gerek.

Hezreti Isanyň doglan günü hakynda anyk maglumat ýokdur.

Lukanyň Injilinde (2/4-8) Hezreti Isanyň doglan wagtynda çopanlar gyrlarda goýun otladyp ýörler. Ýöne gara gysyň ortasynda bu mümkin däl. Milady hasap bilen 6-7-nji ýyllarda imperator Awgust ilat ýazuwyny geçirmekligi buýurýar (Luka, 2/1-3). Munuň üçin her kim öz doglan ýerine gidýär. Hezreti Merýem hem adaglysy Ýusup bilen Nasyradan 150 km uzaklykdaky Betleheme gidýär.

Gysyň güni göwreli aýalyň uzak ýola çykmagyndanam beter, halkyň içki işlerine goşulmaýan bir hökümdaryň her pursatda pitne turuzmaga bahana gözläp ýören ýewreýlerden gysda ilat ýazuwy üçin ýola çykmaga buýruk berjegine ynanmak kyn.

Rowaýat edilmegine görä Pasha baýramynda (15-nji aprel) Hezreti Ýahýa we onuň daýzady Isadan alty aý öň dogulypdyr. «Gurhan» Hezreti Merýemiň täze hurma bişen wagty çaga dograndygyny aýdýarm (Meryem: 22-25). Görşüňiz ýaly, Hezreti Isa oktyabr aýynda Sukkot baýramynda doglupdyr. Diňe güni näbellimi? Hezreti Isanyň diňe doglan güni däl, eýsem doglan ýyly-da näbellidir. Milady senesiniň 4-nji ýylynda ölen Rimiň dikmesi Herodyň döwründe (Matta, 2/1) we Awgustyň milady 6-njy ýylda geçiren ilat ýazuwy (Luka, 2/1-3) dogulypdyr. Emma birnäçe Herod we Awgust atly taryhy şahsyýetler bardyr. Ilat ýazuwy bolsa bir gezek däl, birnäçe gezek geçirilipdir. Her bolup geçen wakany iň bir ownuk detallaryna çenli gürrüň berýän rim senenamalarynyň şol döwre degişlileri bu barada ýeke ýerde-de maglumat bermeýär.

Hezreti Isa meňzeş bir ýagşyzada adamdan ilkunji bolup söz açan Tajitusdyr (MS 55-120).

1947-nji ýylda Iordaniýa Öli deňziň kenaryndaky gowaklarda tapylan ibrany dilindäki golýazmalaryň «Mukaddes kitabyň» tekstleridigi ýüze çykdy we golýazmalardaky agzalýan taryhy senelerde, berilýän maglumatlarda Hezreti Isa juda meňzeş bir şahsyýetiň miladydan bir ýarym asyr öň ýaşandygy aýdylýar.

Ierusalimiň Suriýany arhiýepiskopynda hüşgärlik bilen saklanýan bu golýazmalary ysraýylllylar uzak wagta çeken çekeleşikden soň satyn aldylar we ýakynda Ierusalimiň muzeýinde goýdular. Bu golýazmalaryň rimlileriň zulmundan gaçyp bu ýerlere ýerleşen essenilerden galandygy çak edilýär. Yslam alymlary-da Hezreti Isa bilen Hezreti Muhammediň (s.a.w) arasyndaky wagty dürli-dürli berýärler. Selman, Ibni Abbas, Mukatil, Katade we Ibni Ishakdan 600, Muammer, Kelbi we Müjahitden 540, Dahhakdan 440 ýyl rowaýatlary bardyr. Käbir

hronologiýalar Hezreti Isanyň Aleksandr Makedonskiniň Darini ýeňmeginden 65 ýyl soňra dünýä inendigini ýazýar. Bu söweş b.e.öň 334-nji ýylda bolup geçýär. «Mewahib-i Ledünniýe» kitabynda Ibni Asakiriň Şabä salgylanyp Hezreti Isa bilen Hezreti Muhammediň (s.a.w) arasynda 963 ýyl ýatandygyny habar berýär. Ymam Gazaly bu iki pygamberiň arasyndaky wagtyň müň ýyldan az bolmandygyny aýdýar. Çünki Hadyslarda hem her ulugyl-azym pygamberiň arasy müň ýyldyr.

Ymam Gazaly bu iki pygamberiň arasyndaky wagtyň müň ýyldan az däldigini aýdýar. Çünki Ymam Rabbany şeýle rowaýaty mysal getirýär:

Eflatuna (Platon) Palestinada Isa atly pygamberiň dörändigini aýdanlarynda, ol: «Biz arassa adamlardyrys, bizi päklemegiň hajaty ýok» diýen sözi meşhurdyr. Şundan ugur alsaň, Hezreti Isa miladydan 347-nji ýylda ölen Eflatunyň döwürdeşi bolup çykýar. Grek filosofynyn dersleri meşhurlyk gazananlygyndan, ölen wagtyna ynansylsa-da, Isa pygamberiň gizlinlikde dünýä gelip we dünýäde az salym bolandan soň asmana göterilenligindenem, oňa iman edenleriň azlygyndanam, hristianlaryň az sanly we ençeme asyrlap ynançlaryny ýaşyryn saklandyklaryndanam Noeliň anyk senesiniň bulaşyklyga düşenligini açyk görmek bolýar.

Ekrem BUGRA EKINJI. Taryhy makalalar